

KAELOGO SETŠHABA

TEKANYETSOKABO
KE ENG?

Tlhakole o mongwe le o mongwe Letona la Matlotlo le rebola Tekanyetsokabo ya setšhaba mo a begang lenaneo la puso la go dirisa madi, lekgetho le kadimo ya madi mo dingwangeng tse tharo tse di latelang. Tekanyetsokabo e tlhalosa mokgwa o madi a puso a tlileng go arogangwa ka teng mo mafapheng a bosetšhaba, diporofinsi le dipusoselegae.

DITENG

1. Molaetsa wa letona
2. Go nonotsha tshepo, ikomoni le gothama tiro
3. ITokafatso ya tiriso ya madi ya diporojeke tsa ditlamelô tsa lefatshes

1. Karabelo ya komello
2. Thutogodimo ya mahala go baithuti
3. Madi a tswa kae gape a tlie go dirisiwa jang ka 2018/19

1. Lekgetho la badiri
2. Tekanyetsokabo tsa lekgetho
3. Lekgetho la leokwane
4. Tlhatlhoso ya lekgetho la motsoko le bojwala

TEKANYETSO KABOE BAAKANYWA JANG?

- ① Ditaelo di romelwa go mafapha mabapi le tshedimosetso ya tekanyetsokabo
- ② Mafapha a beela pele mananeo a a botlhokwa, maano a a supang tiriso ya madi le maikeisetso a go tsweletsa ditirelo tsa setšhaba
- ③ Megopolo ya tekanyetsokabo e romelwa kwa lefapheng la matlotlo gore e sekasekiwe ka kelothhoko
- ④ Komiti ya batsamaise-bagolwane e akanyetsa dikabo tsa tekanyetsokabo ka keletlhoko
- ⑤ Komiti e e dira dipuelo kwa komiting ya Matona a tekanyetsokabo
- ⑥ Lekwalo la tekanyetsokabo ya selekano se se fa gare (MTBPS) letshwaela tekanyetsokabo e tla solo felwang
- ⑦ Lwa bofelo tshwetso ya dikabo e tseewa kwa kobotlong
- ⑧ Makwalo a tekanyetsokabo a baakwanywa
- ⑨ Tekanyetsokabo ya naga e ya itsisewe
- ⑩ Palamente e akanyetsa le go amogela tekanyetsokabo
- ⑪ Morago ga seo tekanyetsokabo e romelelwka kwa Moeteledipele wa setshaba go e baya monwana gore e nne mo molaong

GO BUSSETSA MANNONG GA MADI A SETSHABA MO TSELENG EE TSWELEDISANG

E setse e le lobaka, puso ya Aferika Borwa e ntse e dirisa madi a a fetang a e ka kgonang go a dirisa go reka, ka ntlha ya seo sekoloto sa setšhaba se tlhatlhogela kwa godimo.

Ka ntlha ya tshepo e kwa tlase mo dikgwebong le go ya tlase ga dipeletso tsa ba ba sa direleng puso ikonomi e ntse e gola ka bonya. Ka nako ya lekwalo la selekanyetsokabo ya fa gare ga ngwaga (MTBPS), puso e ne ya rebolola ponelopele ya sekoloto e sa kgatlhiseng. Tekanyetsokabo ya 2018 e tlie go itsese mokgwa wa go aga tshepo ya dipelêtsô le go baya madi a setšhaba mo sêêmong se tswêlêdisang sentle.

Aferika Borwa e na le tshono ya go aga mo dithhomamisong tsa kgolo e bonagetseng mo dikgweding tse tsa jaanong. Ikonomi e dirile botoka ka bonako go fetisa tsholofelo, go leng jalo kgolo ya ikonomi e

akanyetswa go peresente e le 1 ka ngwaga wa 2017, diperesente di le 1.5 ka 2018 le diperesente di le 2.1 ka 2020. Kgolo e ya ikonomi e amogelesegile, mme e sa ntse e le bonya thata go arabela botlhokatiro le lehuma. Seo se thatafatsa maitlhomo a puso go bona maikaêlelô a mantle a madi a setšhaba.

Megopolo ya tekanyetsokabo ya kônôkônô e akaretsa go nonotsha madi a setšhaba ka go godisa tefo ya matlotlo, go fokotsa ditheko le go fetola mananeo go ya ka botlhokwa. Puso e tlie go tlhatlhosa tuelo ya

lekgetho ka dibilione di le 36 tsa diranta ka go tlhatlhosa tuelo ya lekgetho la dithoto ka peresente e le 1.0 gore le nne diperesente di le 15, e bile gape e dire diphetogonyana tsa makgetho a mangwe. Tlhatlhoso ya lekgetho e akanyeditswe go nna le ditlamorago tse diphatsanyana mo kgolong ya ikonomi mo nakong e re e lebileng. Theko ya dithoto e tla fokotswa mo mananeong a mangwe, le go bêêla pele mananeo a a botlhokwa, jaaka thutogodimo ya mahala mo dingwangeng tse tharo tse di latelang.

Ntswa go le jalo, puso e santse e

tlhoka go adima dibilione di le 191 tsa diranta ka ngwaga wa 2018/19. Le gale ponelopele ya sekoloto sa naga ga jaana se mo maemong a a tsweletseng go itekanelo. Tekanyetsokabo e e tsweletseng go itekanelo ke tsela e ntle ya go busetsa ikonomi gape mo tseleng, ebile le go bona kgolo ka bonako.

Go tlaleletsa, puso e tlie go dira ka thata go falotsa megopolo le dikakanyo tse dibothhokwa tsa puso le go tokafatsa tiragatso tsa dikhamphani tsa Puso (SOCs), se ke tsela e e botlhokwa ya go tshegetska kgolo ya ikonomi.

Le fa maemo a ikonomi a tokafetse, ditekeletso di santse di le masisi.

Kgonagalo ya gore puso e kgobokanye letseno le le kwa tlase ga thulaganyo ya tiriso ya madi, kgolo e kwa tlase ya ikonomi le koafatso e e tseneletseng kwa dikhamphani tsa Puso tse di mmalwa, e santse ele kgang e e sa jeseng diwelang ■

**Tekanyetsokabo e e
tsweletseng go itekanelo ke
tsela e ntle ya go busetsa ikonomi
gape mo tseleng, ebile le go bona
kgolo ka bonako.**

MOLAETSA WA LETONA

MaAferika Borwa! E setse e le
nako gape eo puso e ttileng
go rebolela setshaba gore
madi a letseno, a setshaba se a diretseng
ka thata, a tlide go dirisiwa jaang mo
dingwageng tse tharo tse di latelang.

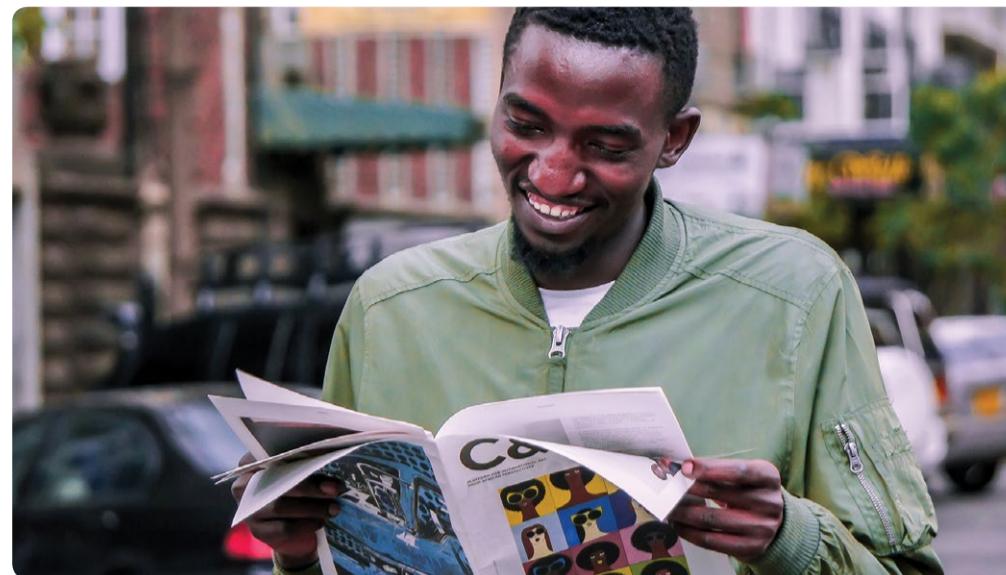
Mo ngwageng wa 2018, kêlotlhoko e le go busetsa kgwebo mo mannong le go busetsa tshepo ya bareki ka go busetsa tiriso ya madi a Aferika Borwa mo tseleng e e itekanetseng. Jaanong ke nako ya go dira ka thata go fitlhela re kgona go fokotsa tatlhêgêlô ya tekanyetsokabo. Ka go fokotsa tatlhêgêlô ya tiriso ya tekanyetsokabo, puso e tla fokotsa go ikaêga mo kadimong ya madi ebile e simolle go aga sebaka sa go nna le madi a a lekaneng go a dirisa mo mananeong a botlhokwa, thuto e e boleng, tsa bophelo le katlaatlelo-loago magareng ga tse dingwe.

Re ikaeleta gape go êlatlhoko go tlhamela bagaetsho ka ditiro gore re fokotse dimilione tsa batho bao ba amogelang madi a katlaatlelo-loago. Puso e kgathalela baagi ba naga, ebile dinako tse dibokete ga di kitla di re kgoreletsa go tlamela batlhoki. Mo ngwageng wa 2018 puso e tla oketsa madi a katlaatlelo-loago go fetisa mo dingwageng tse di fetileng, maitlhomo e le go phumula badikobo dikhutswane dikeledi ka go lekalekaganyetsa tlhatlhoso ya lekgetho la dithoto le le tlileng go itsesiwe monongwaqa.

Puso le yona e beile ka tlhoafalô maitlhomo a go tokafatsa tshwanêlô ya bona thuto e e boleng. Kwa morago ga gore Moporesidente wa maloba wa naga Zuma a itsesitse setšhaba ka thuto ya mahala, tlaleletso ya madi a a kana ka dibilione di le R57 e abetswe go duelela tsamaiso ya dithuto mo dingwaqeng tse tharo tse di latelang.

A re tshwaraganeleng kgetsi ya tsie – puso,
kgwebo, badiri ga mmogo le setšhaba –
go tsweletsa thari ya Aferika Borwa!

GO NONOTSHA TSHEPO, IKOMONI LE GO TLHAMA DITIRO

Peeletso ya madi a ba ba ikemetseng ka nosi mo Aferika Borwa e ntse e ya kwa tlase go simolola ka ngwaga wa 2015 ka ntlha ya maemo a a kwa tlase a tshepo ya madirelo le bareki. Tekanyetsokabo ya ngwaga wa 2018 e tlhagisitswe ka nako e e fanang ka tshono ya go baakanya tshepo le go nonotsha kgolo ya ikonomi.

Puso e solofetswe go feleletsa tokafatso ya megopolو le dikakanyo, go tsaya kgato e e tiisitsweng kgatlhanong le tshenyetso setshaba mo tirelo-pusong le karolo ya kgwebo, le go tsamaya ka bofeko go rarabolla kêtêlélôpele ya lefatshe le tsamaiso e epalelwang ya di SOCs.

Go rotloetsa kgolo le go tlhama ditiro, puso e dirisana mmogo le bannaleseabe ba ba farologaneng go simolola maano a a farologaneng. Dipuisano di akaretsa:

- Lekala la madi le le tla lêtlêllang phitlhelelo ya ditlamelo tsa matlo, kadimo ya dichelete go dikgwebopotlana le kgolo ya balemirui ba batho bantsho.
  - Go neela ka têtlêlêlô ya dibanka go Discovery bank and Tyme Digital ka ngwaga wa 2017. Bank Zero e santse e le mo tshimologong ya têtlêlêlô ya mutual bank. Kgatêlôpele le yone e setse e dirilwe mabapi le têtlêlêlô ya Post Bank. Dibanka tseno di tla fetola popêgô ya lekala ka go tokafatsa dikgaisano le go neela maAferika Borwa ka ditlamelo tse di farologaneng tsa go banka.
  - Maano a ditlamelo tsa ditiro tsa baswa (Youth Employment Services - YES) tse di ikaêlêtseng go tokafatsa boleng iwa kitso ya

tiro ya baswa e rulaganyeditswe
go simolola ka Mopitlwé 2018
gape e sololetswe go dira ditiro di
le 40 000.

- Letlole la boRakgwebopotlana le le simolotsweng ke puso go neela ka madi go dikakanyo le tshimololo ya dikarolo tsa dikgwebo.

Go isa pele tlomamiso ya megopolê le dikakanyô go botlhokwa go busetsa morago tshepo le go simolola tshegetso ya tikologo go rotloetsa peelotso. Puso e siamisa dikganedi go dipêêlêtsô mo lekaleng la ditlhaeletsanyô, meepong le maatla, le lekala la dipalamo ■

TOKAFATSO YA TIRISO YA MADI A DI- POROJEKE TSA MAFARA- TLHATLA

Leano la bosetšaba la kgolô/tlhabololô (The National Development Plan) le supagore, gore Puso e e kgone go fenyabotlhokatiro, khumanego le go tlhoka tekatekanô, go botlhôkwa go beeletsa mo ditlamelông tsa lefatshes.

Ditlamêlô tsa tekatekanyetso ya ditlamelô tsa lefatshe (The Budget Facility for Infrastructure – BFI) ke tokafatso e e itsisitweng ke Puso e ikaêlêtseng go tokafatsa tiriso sentle ya madi a diporojeke tsa ditlamelo tsa lefatshe go kgabaganya makala a puso. Karolo ya ntlha ya BFI e setse e simolotse go lebagana le bokowa mo go baakanyediweng ga diporojeke, karolo e e tla latelang morago e tla tswelela go rotloetsa tokafatso ya peeletso ya bosetshaba ka tsela e e botoka ya dipaakanyo, madi, ditheko le tsamaiso e e botoka ya diprojeke tsa ditlamelo tsa lefatshe. Tekanyetsokabo ya 2018 e dirile ditlamêlô tsa madi tsa go dirisetswa go tlamela thuso go diporojeke tse di tlhokang tswelepele ya tiro le go ka nna le megopoloy ya go ditlamela ka madi.

IMALI YETHU LE LEFAPHA LA MATLOTLO **TIRISANO GO TOKAFATSA** **BOTSAAKAROLÔ BA SETŠHABA:** **KAELO GO SETŠHABA**

Mo ngwageng o o fetileng, IMALI YETHU – e leng boithaopô ba tirisano mmogo ya thulagano ya mekgatlho ya setšhaba (Civil Society Organisations) ba bapisane le Lefapha la Matlotlo go leka go fitlhelela maikaélélô a go bona ya tshedimosetso le go tsena dipuisano tsa tekanyetsokabo ga hotlhe

Tlhakole wa 2018 e bona thankgollo
ya projeke e e itumedisang;
motsélelséle wa tshedimosetso

ya tekanyetsokabo o o bidiwang vulekamali. Tirisonommogo e e botlhokwa go CSOs tsothe tse di amanang le setshaba sa Aferika Borwa. Tshono ya tirisanô mmôgô ya nnete ya mafapha a puso gore a kgone go fana ka dithuto go botlhe mabapi le bonnete le go galalela ga puso ka tiriso ya madi a setshaba – se ke tshono ya go akaratsa setshaba – baswa le bagodi. Re dumela gore mokgwa wa go baakanyetsa tekanyetsokabo o tshwanetse go nna le karakaretso le gore setshaba se nne le tshono ya go tlhaloganya le go nna le seabe

KARABELO YA KOMELELO YA TSHOGANYETSO

Diporofense dingwe tsa Aferika borwa go akaratsa Kapabophirima le dikarolo dingwe tsa Kapabolhaba di bone maitemogêlô a a tseneletseng a komelelo.

Puso e arabela setlha-sekhutshwane sa dikgwetlho tsa go netefatse gore nêletsano ya metsi e e sa emisiweng le setlha-selele sa tlhogego ya go aga go bapalêla ditsatlhôlégô tsa tsamaiso ya metsi ka bobedi. Kaetlha-sekhutshwane,

thibelo ya tiriso ya metsi e setse e tsentswe mo tseleng, mme kwa Kapabophirima e tsentswe mo tirisong ka bothokwa. Tekanyetsokabo ya 2018 e beela nakwana kabelo ya madi ka 2018/19 gore a diresetswe tlhagiso e e masisi ya setlha-selele ya leanô la tirô ya go oketsa neeletsano ya metsi. Puso e ikemiseditse go tsamaisa sentle neeletsano e e leng teng go nnetefatso gøre ditlhogego tsa nnate mororo ba ntse ba tsenya mo tirisong leano la setlha-selele go babalêla ditsatlhôlégô.

THUTOGODIMO YA MAHALA GO BAITHUTI BA DIKOBO-DIKHUTSWANE LE BADIRI BA LETSENO LE LE KWA TLASE

Sedimonthole wa ngwaga wa 2017, Moporesidente wa maloba wa naga Zuma o itsositse setshaba gore puso e tla neela ka thutogodimo le ikatiso ya mahala go baithuti ba ba tswang kwa malapeng a a amogelang kwa tlase ga makgolo a le R350 000 ka ngwaga.

Tlaleletso ya madi a a kana ka dibilione di le 57 tsa diranta a abetswe go duelela tsamaiso mo dingwageng tse tharo tse di latelang. Se se tla akaretsa madi a go duelela madirelo a diyunibesithi a gore ditlhawatlhwadi ye kwa tlase, le go duelela tlhatlhoso ya lefela ya dituelelo tsa baithuti baba tswang ko malapeng a a bonang letseno la mo gareng ga makgolo a le R350 000 le R600 000.

NSFAS e tla neelana ka dibasari go baithuti ba diyunibesithe ba ba iseng ba tseye digarata le go baithuti ba tsa ikatiso le dikolo tsa dithuto tse dikgolwane (TVET), bao ba tswang ko malapeng a amogelang letseno la kwa tlase ga makgolo a le R350 000. Dibasari tseo di tla akaretsa tlhawatlhwadi e feletseng ya thuto, e leng tuelo ya

dithuto, makwalo a dithuto le go duelela madirelo a ditlhawatlhwadi tse di kwa tlase tsa dijо, marobalo le/kgotsa madi a itshetso a dinamelwa. Mo ngwageng wa ntlha wa tsamaiso e ntša (2018), basari e e tla duelela fela baithuti ba ba leng mo ngwageng wa ntlha wa dithuto. Mo ngwageng wa 2019 tsamaiso e e tla duelela baithuti ba ba leng mo ngwageng wa ntlha le ngwaga wa bobedi wa dithuto. Bontlha jwa tumalanô ya basari ya setshaba bo rulagantswe ke ba Lefapha la dithutogodimo le ikatiso.

NSFAS e tla fetolela madi a kadimo go dibasari go baithuti ba diyubesithi ba ba boelelang ba NSFAS (bao ba tswang ko malapeng a a bonang letseno le le kwa tlase ga makgolo a le R122 000 ka ngwaga) bao ba leng mo ngwageng wa bobedi, wa boraro kgotsa wa bone mo ngwageng wa 2018; ka fa tlase ga maemo a a tshwanang le fa ba neelwa tshegetso ya madi. Ba ba leng kwa di TVET bone, seo ga se ba ma ka gonno ba ne ba ntse ba neelwa dibasari tsa NSFAS e seng kadimo ya madi.

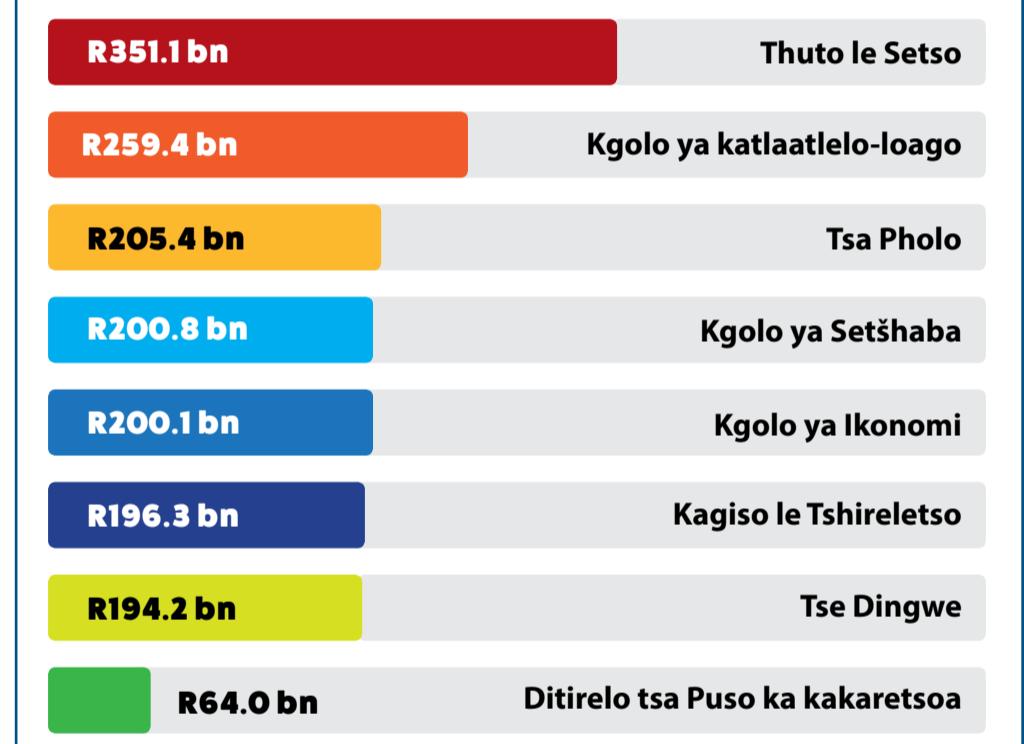
MADIA TSWA KAE GAPE A TLILE GO DIRISIWA JANG KA 2018/19

Madi a puso e a dirisetsang ditheko a tswa kwa letsenong le dituelo tsa lekgetho. Mogopolu wa puso ke go oketsa kgobokanyo ya letseno la setshaba bogolo thata ka go oketsa VAT le makgetho a mang.

Ka jalo, go sololetswe kgobokanyo ya ditirilione di le R1.345 ka ngwaga wa 2018/19. Ka gonno letseno la setshaba ga le ne le lekana go duelela tlhawatlhwadi ya ditheko, puso e tla tshwanelo ke go adima dibilione di le R191 ka ngwaga wa 2018/19 ■

TS A LEKGETHO (R BILIONE)	2018/19	%
LEKGETHO LA LETSENO LA BADIRI	505.8	37.6
LEKGETHO LA LETSENO LA DIKGWEB	348.1	2.59
LEKGETHO LA DITHOTO	231.2	17.2
LEKGETHO MO DITHOTONG TSE DI TSENANG MO NAGENG	84.8	6.3
LEKGETHO LA LEOKWANE	77.5	5.8
MAKGETHO A MANG	97.4	7.2
GOTLHE	1 345.0	100

TIRISO YA MADIE ETLHAKANENG 2018/19

TLAMÊLO YA TSHEGETSO YA KATLAATLELO-LOAGO GO BADIKOBO DIKHUTSWANE

Ka ngwaga wa 2020, madi a katlaatlelo-loago a tla fitlhelela dimilione di le **18.1 tsa maAferika borwa**. Mo tekanyetsokabong ya 2018, puso e tla oketsa tlhawatlhwadi ya madi a katlaatlelo-loago go fetisa mo dingwageng tse di fitleng, maitlhomo e le go phumula badikobo dikhutswane dikeledi ka ntlha ya

go lekalekaganyetsa tlhatlhoso ya lekgetho la dithoto. Se se kaya gore ka 2018/19, madi a go tlamela bana a tla tlhatlhoga ka diranta di le R25 ka kgwedi, fa madi a go tlamela bana ba ba senang batsadi a tla tlhatlhoga ka diranta di le R40. Phenshene ya batsofe yone e tla tlhatlhoga ka diranta di le 95 ka ngwaga wa 2018/19 ■

	2017/18	2018/19
PHENSHENE YA BATSOFE	R1 600	R1 695
PHENSHENE YA BATSOFE BA KWA GODIMO GA 75	R1 620	R1 715
MADI A GO TLAMELA MASOLE A MALOBA	R1 620	R1 715
MADI A GO TLAMELA BA BA SA ITEKANELANG	R1 600	R1 695
MADI A GO TLAMELA BANA BA BA SENANG BATSADI	R920	R960
MADI A GO THUSA BAO BA IKAEGILENG GO PUSO	R1 600	R1 695
MADI A GO TLAMELA BANA	R380	R405

